

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 380

Unia Europejska w 10 lat po największym rozszerzeniu

Redaktorzy naukowi
Ewa Pancer-Cybulska
Ewa Szostak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Teresa Zielińska
Redaktor techniczny i korektor: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-439-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Procesy rozwojowe krajów i regionów Europy – konwergencja czy dywergencja?

Jan Borowiec: Konwergencja regionalna w Unii Europejskiej.....	15
Leszek Cybulski: Dywergencja rozwoju regionalnego w krajach UE po 2000 roku a polityka spójności.....	26
Zofia Hasińska: Regionalne zróżnicowanie zmian zatrudnienia w Polsce w okresie integracji europejskiej	39
Jarosław M. Nazarczuk: Kryzys gospodarczy a zróżnicowanie regionalne w UE.....	50
Pasquale Tridico: Ten years after the accession of Central and Eastern Europe countries in the EU: evaluation in comparison to the transition in former Soviet Republic.....	60
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaja: Some aspects of economic development of the Latvian market during 10 years of its membership in the European Union.....	82
Dilara Usmanova: Enhancement of the methodological and systematic founda- tion for monitoring socio-economic developments in Latvian regions..	94
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Zmiany poziomu rozwoju społecz- no-ekonomicznego powiatów w Polsce a pozyskiwanie środków z UE....	102

Część 2. Polityka spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej jako narzędzie rozwoju Unii Europejskiej

Wojciech Bożek: Znaczenie i wysokość środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej jako kategorii środków publicznych.....	117
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Polityka spójności UE a obszary funkcyjnal- ne centrów regionalnych w Polsce.....	127
Natalia Konopińska: Polityka spójności a obszary górskie na przykładzie programu „Alpine Space”.....	139
Joanna Kudelko: Nowy model europejskiej polityki spójności i jego możli- we konsekwencje dla rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce.....	150
Marek Pieniążek, Dominika Rogalińska: Statystyka publiczna w procesie monitorowania wymiaru terytorialnego polityki spójności	158

Magdalena Pronobis: Fundusze strukturalne w roli kapitału wysokiego ryzyka: skala i przesłanki interwencji.....	166
--	-----

Część 3. Beneficjenci polityki spójności

Adam A. Ambroziak: Prawne i ekonomiczne aspekty pomocy regionalnej w Polsce po akcesji do UE.....	177
Maria Bucka: Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w okresie realizacji polityki spójności w 2007-2013	189
Barbara Kryk: Rozwój przedsiębiorczości kobiet w Polsce jako wyraz realizacji unijnej polityki równości	197
Paweł Mańczyk: Opodatkowanie pomocy finansowej z Funduszu Spójności	207
Beata Skubiak: Czy fundusze strukturalne rozwijają województwo zachodniopomorskie?.....	215
Justyna Socińska: Rola i znaczenie Programu Leader w rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007-2013 na przykładzie województwa opolskiego ..	225
Piotr Szamrowski, Adam Pawlewicz: Praktyczne aspekty wdrażania podejścia Leader na przykładzie Lokalnych Grup Działania i Lokalnych Grup Rybackich funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim.....	233
Katarzyna Tracz-Krupa: Analiza wpływu Europejskiego Funduszu Społecznego na rozwój zasobów ludzkich w Polsce	245
Anna Tutak: Zmiany w podejściu do świadczenia usług szkoleniowych w ramach EFS w latach 2004-2013	256
Magdalena Wojarska, Izabela Zabielska: Samorząd lokalny jako beneficjent funduszy unijnych (na przykładzie gmin województwa warmińsko-mazurskiego)	266

Część 4. Wiedza i innowacje a polityka spójności Unii Europejskiej

Małgorzata Dziembala: Wspieranie inteligentnych specjalizacji regionów w Unii Europejskiej w warunkach globalizacji	279
Dorota Kwiatkowska-Ciotucha: Programy rozwojowe uczelni szansą wzbogacenia oferty i podniesienia jakości kształcenia w polskich szkołach wyższych	289
Dorota Murzyn: Innowacyjność w polityce spójności Unii Europejskiej.....	301
Aleksandra Nowakowska: Inteligentne specjalizacje regionalne – nowa idea i wyzwanie dla polityki regionalnej	310
Agata Surówka: Innowacyjność województw Polski Wschodniej na tle kraju	319

Nataliya Tyuleneva, Anastasia Lisnyak: Social and economic development of regions based on cluster programs: European and Russian experience .	327
Monika Zadrożniak: Wyrównywanie szans edukacyjnych w ramach polityki spójności jako kierunek poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce	334

Część 5. Problemy rozwoju regionalnego

Bernadeta Baran: Terytorialne odniesienie działań rozwojowych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	345
Aranka Ignasiak-Szulc, Ireneusz Jaźwiński: Pozycja ustrojowa samorządu województwa w kontekście jego roli w polityce rozwoju w Polsce	356
Łukasz Olipra: Dostępność usług transportu lotniczego jako czynnik lokalizacji inwestycji zagranicznych na Dolnym Śląsku.....	368
Ewa Pancer-Cybulska: Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w pakiecie legislacyjnym na okres programowania 2014-2020	383
Ewa Szostak: Umowa Partnerstwa a Regionalny Program Operacyjny dla Dolnego Śląska na lata 2014-2020	394
Paweł Wacek: Rozwój gospodarczy a systemy transportowe regionów Polski.....	406
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Wybrane aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego województwa dolnośląskiego po wejściu do Unii Europejskiej.....	416

Część 6. Rozwój społeczno-gospodarczy w Europie i problemy integracji

Iwo Augustyński: Struktura zadłużenia firm polskich na tle wybranych krajów europejskich na tle kryzysu z 2008 roku	429
Tetiana Girchenko: Formation of competitiveness of Ukrainian banks under the influence of foreign capital	443
Zbigniew Jurczyk, Barbara Majewska-Jurczyk: Model ochrony konsumentów w Unii Europejskiej	453
Danuta Kabat-Rudnicka: Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego RP w kluczowych kwestiach integracji europejskiej. Uwagi na marginesie polskiego członkostwa w Unii Europejskiej	465
Lidia Kłos: Rzeczowy wymiar polityki spójności w rozwoju branży wodno-kanalizacyjnej w Polsce	472
Zbigniew Mikołajewicz: Bezpieczeństwo energetyczne w polityce spójności Unii Europejskiej	481

Danuta Milaszewicz: Jakość rządzenia a rozwój społeczno-gospodarczy w krajach UE	491
Anna Nowak, Katarzyna Domańska: Konkurencyjność rolnictwa Polski Wschodniej w aspekcie zrównoważonego rozwoju.....	501
Zhanna Tsaurkubule: Improving social policy of Latvia as a factor of sustainable development of the state.....	510
Grażyna Węgrzyn: Zmiany strukturalne na rynku pracy – modernizacja czy stagnacja?	525

Summaries

Jan Borowiec: Regional convergence in the European Union	25
Leszek Cybulski: Divergence of regional development in the EU after 2000 and Cohesion Policy.....	38
Zofia Hasińska: Regional differentiation of changes in employment in Poland in the period of EU integration.....	49
Jarosław M. Nazarczuk: Economic crisis and regional inequalities in the European Union.....	59
Pasquale Tridico: Dziesięć lat po przystąpieniu krajów centralnej i wschodniej Europy do Unii Europejskiej: porównanie z przemianami w byłym Związku Radzieckim	81
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaja: Wybrane aspekty rozwoju ekonomicznego rynku Łotwy w ciągu dziesięciu lat jej członkostwa w Unii Europejskiej.....	93
Dilara Usmanova: Udoskonalanie metodologicznej i systematycznej organizacji monitorowania rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów łotewskich.....	101
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Districts changes in the socio-economic development level in Poland and obtaining EU funds.....	113
Wojciech Bożek: Significance and amount of funds from the budget of the European Union as a category of public resources.....	126
Krystian Heffner, Piotr Gibas: EU cohesion policy and functional areas of regional centres in Poland	135
Natalia Konopińska: “Alpine Space Programme” as an example of implementation of cohesion policy in mountain areas	149
Joanna Kudelko: New model of the European cohesion policy and its implications for social and economic development in Poland.....	157
Marek Pieniążek, Dominika Rogalińska: Public statistics in the process of monitoring of territorial dimension of cohesion policy.....	165
Magdalena Pronobis: Structural funds as venture capital: scale and conditions for intervention.....	174

Adam A. Ambroziak: Legal and economic aspects of regional state aid in Poland after the accession to the EU	188
Maria Bucka: Development of small and medium-sized enterprises during the implementation of cohesion policy in 2007-2013	196
Barbara Kryk: Development of women's entrepreneurship in Poland as a form of EU policy implementation of gender equality and employment ...	206
Paweł Mańczyk: Taxation of the financial assistance from the Cohesion Fund	214
Beata Skubiak: Do the structural funds develop Western Pomerania?	224
Justyna Socińska: Role and importance of Leader in the development of rural areas in 2007-2013 on the example of the Opole Voivodeship	232
Piotr Szamrowski, Adam Pawlewicz: The practical aspects of the implementation of the LEADER approach on the example of the LAGs and Fisheries Local Action Groups operating in the Warmia and Mazury Voivodeship	243
Katarzyna Tracz-Krupa: Analysis of the European Social Fund impact on the human resource development in Poland	255
Anna Tutak: Changes in approach to training programs conducted under Europejski Fundusz Społeczny fund in years 2004-2013	264
Magdalena Wojarska, Izabela Zabielska: Local government as a beneficiary of EU funds (on the example of the municipalities of the Warmia and Mazury Voivodeship)	275
Małgorzata Dziembala: Supporting of smart specialization of regions in the European Union in a globalized market	288
Dorota Kwiatkowska-Ciotucha: Development programs of universities as an opportunity for developing educational offer and improving the quality of teaching at Polish universities	300
Dorota Murzyn: Innovativeness in EU cohesion policy	309
Aleksandra Nowakowska: Regional smart specializations – a new idea and a challenge for regional policy	318
Agata Surówka: Innovativeness of Eastern Poland voivodeships compared with other regions	326
Nataliya Tyuleneva, Anastasia Lisnyak: Rozwój społeczno-gospodarczy regionów na podstawie programów klastrowych: doświadczenia Unii Europejskiej i Rosji	333
Monika Zadrożniak: Equalization of educational opportunities within the framework of cohesion policy as a way to improve the quality of life for residents of rural areas in Poland	342
Bernadeta Baran: Territorial dimension in the development strategy for the Lower Silesian Voivodeship	355

Aranka Ignasiak-Szulc, Ireneusz Jaźwiński: Legal status of voivodeship self-government in the context of its role in the development policy in Poland	367
Lukasz Olipra: Accessibility of the air transport services as a determinant of foreign investments location in Lower Silesia.....	381
Ewa Pancer-Cybulska: European Groupings of Territorial Cooperation (EGTC) in the legislative package for the 2014-2020 programming period.....	393
Ewa Szostak: Partnership Agreement and Regional Operational Program for Lower Silesia for the years 2014-2020.....	405
Paweł Wacek: Economic development and Polish transportation systems.....	415
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Selected aspects of socio-economic and spatial development of Lower Silesian voivodeship after joining the European Union	426
Iwo Augustyński: Comparison of the debt structure of Polish companies with selected EU member countries against the background of the financial crisis from 2008.....	442
Tetiana Girchenko: Kształtowanie się konkurencyjności banków ukraińskich pod wpływem obcego kapitału.....	452
Zbigniew Jurczyk, Barbara Majewska-Jurczyk: Model of consumer protection in the European Union.....	464
Danuta Kabat-Rudnicka: Polish Constitutional Court's jurisdiction on the key issues of the European integration. Remarks on Poland's membership in the European Union.....	471
Lidia Kłos: Material dimension of cohesion policy in the development of the water-sewage industry in Poland.....	480
Zbigniew Mikołajewicz: Energy security in the cohesion policy of the European Union.....	490
Danuta Miłaszewicz: Governance quality vs. socio-economic development in the European Union.....	500
Anna Nowak, Katarzyna Domańska: Sustainable development approach in agriculture competitiveness of Eastern Poland	509
Zhanna Tsaurkubule: Poprawa polityki społecznej Łotwy jako czynnik zrównoważonego rozwoju państwa.....	524
Grażyna Węgrzyn: Structural changes in the labour market – modernisation or stagnation?.....	534

Maria Bucka

Uniwersytet Opolski

ROZWÓJ MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W OKRESIE REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI W LATACH 2007-2013

Streszczenie: Polityka spójności w latach 2007-2013, wzmacniając czynniki konkurencyjności polskiej gospodarki w skali kraju i regionów, miała na celu poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej i warunków gospodarowania. Realizacja tego celu była możliwa m.in. poprzez zwrócenie szczególnej uwagi na rolę i znaczenie MŚP w osiągnięciu wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz podnoszeniu konkurencyjności polskiej gospodarki. Celem opracowania jest ocena rozwoju MŚP w Polsce w okresie realizacji polityki spójności w latach 2007-2013.

Słowa kluczowe: polityka spójności, MŚP, rozwój, wsparcie finansowe.

DOI: 10.15611/pn.2015.380.16

1. Wstęp

Polityka spójności w latach 2007-2013 miała na celu wspieranie działań prowadzących do wyrównania warunków ekonomicznych i społecznych we wszystkich regionach Unii Europejskiej. Realizacja tego celu była możliwa m.in. poprzez zwrócenie szczególnej uwagi na rolę i znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w osiągnięciu wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz podnoszeniu konkurencyjności słabszych regionów. MŚP odgrywają bowiem ważną rolę zarówno w sferze gospodarczej, jak i w sferze społecznej, przyczyniając się do harmonijnego rozwoju lokalnego i regionalnego. W sferze gospodarczej generują przedsiębiorczość, pobudzają procesy innowacyjne, przyczyniają się do unowocześnienia struktury przemysłowej regionów i obszarów, na których prowadzą działalność. W sferze społecznej MŚP tworzą miejsca pracy, dają możliwość samozatrudnienia, łagodzą skalę bezrobocia. W ten sposób przyczyniają się do harmonijnego rozwoju lokalnego i regionalnego oraz do poprawy spójności gospodarczej i społecznej.

Rola i znaczenie MŚP zostały zauważone w założeniach polityki spójności na lata 2007-2013. W latach tych Polska otrzymała ok. 67 mld euro i tym samym była największym beneficjentem europejskiej polityki spójności w tym okresie. Około 66,6 mld euro otrzymano w ramach celu Konwergencja, a 731 mln euro w ramach

celu Współpraca Terytorialna. Cele polityki spójności Polska realizowała poprzez 21 programów krajowych i 16 regionalnych [*Europejska polityka spójności...* 2009]. Główne cele polityki spójności w latach 2007-2013 koncentrowały się wokół zapewnienia **trwałego rozwoju gospodarczego** oraz wzrostu i poprawy jakości **zatrudnienia**. W osiągnięciu tego celu, tak jak wskazywano wcześniej, istotną rolę odegrały MŚP. Celem opracowania jest ocena rozwoju MŚP w Polsce jako efektu wsparcia ze strony polityki spójności w latach 2007-2013.

2. MŚP w Polsce

Od 2007 r. obserwujemy wzrost liczby podmiotów sektora MŚP. Sytuacja taka miała miejsce do 2009 r. Poczynając od połowy 2008 r., przedsiębiorcy zaczęli odczuwać negatywne skutki impulsów płynących z gospodarki światowej i Unii Europejskiej, zwłaszcza w czasie recesji z roku 2009. Gospodarka rynkowa w Polsce rozwijała się po 1992 r. bez większych zakłóceń, co oznacza, że przedsiębiorcy nie mieli okazji nabyć nawyków reagowania na zjawiska kryzysowe i spowolnienie gospodarcze. Obecnie większość z nich jest wobec takich zjawisk bezradna. W 2009 r. dało się zauważyć pierwsze niekorzystne tendencje w ich rozwoju, wywołane nową rzeczywistością, w jakiej przyszło im funkcjonować. Niekorzystne tendencje częściowo były łagodzone dzięki wsparciu przedsiębiorców w latach 2007-2013 w ramach polityki spójności. Polityka spójności generowała m.in. korzyści o charakterze bezpośrednim zwłaszcza dla sektora MŚP. Przedsiębiorcy mogli w tym okresie skorzystać ze wsparcia np. takich programów jak: Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Operacyjny Europejska Współpraca Terytorialna. Oprócz tego mogli skorzystać z Programu Rozwoju Polski Wschodniej, a przedsiębiorcy, którzy realizowali projekty o charakterze lokalnym lub regionalnym, z RPO [Cieślak 2008]. W latach 2007-2013 programy realizowane w ramach polityki spójności pośrednio lub bezpośrednio wspierały wpływ przede wszystkim na tworzenie i rozwój MŚP zwłaszcza pod względem przedsiębiorczości, dostępu do finansowania, badań naukowych i innowacji, transferu technologii, dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz produkcji przyjaznej dla środowiska. Na tego rodzaju wsparcie dla MŚP przeznaczonych było ok. 27 mld euro (7,9% wszystkich środków). Kolejne 28 mld euro (8,1% wszystkich środków) zarezerwowano dla innych form wsparcia dużych i małych przedsiębiorstw, głównie na inwestycje produkcyjne i usługi wsparcia dla biznesu. Analiza danych zawartych w corocznych publikacjach PARP o stanie i kierunkach rozwoju MŚP w Polsce pozwala ocenić funkcjonowanie tych przedsiębiorstw w okresie 2007-2013, kiedy to realizowano założenia polityki spójności. Struktura liczby przedsiębiorstw w Polsce w tym okresie wskazuje na znaczną dominację MŚP, co stanowi prawidłowość w rozwiniętych gospodarkach rynkowych. W 2012 r. liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w Polsce wyniosła 3 975 334. Razem MŚP w 2012 r. było 3 970 765, co stanowiło

99,9% liczby wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON. Spośród wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych funkcjonuje ok. 1,78 mln podmiotów aktywnych. Polskie MŚP działają przede wszystkim w usługach i handlu (76%), rzadziej zaś w budownictwie (13,4%) i przemyśle (10,6%) [Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2013]. Największa liczba przedsiębiorstw aktywnych znajduje się w grupie zatrudniającej do dziewięciu osób. W 2009 r., ze względu na niekorzystną koniunkturę gospodarczą, obserwujemy niewielki spadek liczby zarówno zarejestrowanych, jak i aktywnych przedsiębiorstw w stosunku do roku 2008. W latach następnych sytuacja ulega poprawie [Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2013]. Mimo spowolnienia gospodarczego, liczba nowo powstałych przedsiębiorstw zwiększyła się w roku 2009 o 18,7% w porównaniu z 2008 r., a w roku 2010 o 15,3% w porównaniu z 2009 r. (tab. 1). W 2012 r. liczba nowo powstałych przedsiębiorstw była o 26,9% większa niż w roku 2011. Znaczący wzrost odnotowano w grupie przedsiębiorstw zatrudniających do dziewięciu pracowników. Jest to efekt poszukiwania zatrudnienia przez osoby, które straciły pracę w związku z ograniczaniem miejsc pracy w przedsiębiorstwach. Zakładanie własnej firmy było dla nich sposobem na działalność zarobkową. Możliwość pozyskania wsparcia oferowanego w ramach polityki spójności m.in. na zakładanie przedsiębiorstw spowodowało wzrost zainteresowania własnym biznesem, zwłaszcza wśród młodych ludzi. W całym badanym okresie tylko w roku 2011 nastąpił spadek liczby nowo powstałych przedsiębiorstw w stosunku do roku bezpośrednio poprzedzającego.

Tabela 1. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w latach 2007-2012

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa według klas wielkości				
	Ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
N 2007	314 091	309 248	4317	442	84
Z 2007	257 060	253 100	3348	490	122
N 2009	402 788	397 114	5240	381	53
Z 2009	383 440	377 920	4726	612	182
N 2011	408 008	401 208	6153	531	116
Z 2011	419 397	412 995	5498	734	170
N 2012	517 704	498 336	17 179	1762	427
Z 2012	310 872	303 576	6527	617	152

N – przedsiębiorstwa nowo powstałe, Z – przedsiębiorstwa zlikwidowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2012, 2013; PARP 2013].

Jedną z przyczyn takiej sytuacji jest niewątpliwie negatywny wpływ spowolnienia gospodarczego na polskie społeczeństwo, co też daje się zauważyć we wzroście przedsiębiorstw likwidowanych (tab. 1). W 2011 r. w stosunku do roku bezpośrednio

nio poprzedzającego nastąpił wzrost liczby przedsiębiorstw likwidowanych w niemal wszystkich grupach. Wyjątek stanowiły przedsiębiorstwa o 10-49 pracujących, gdzie powstało więcej przedsiębiorstw niż zostało zlikwidowanych. Wyhamowanie gospodarki, spadek koniunktury i załamanie popytu w 2009 r. szczególnie odczuły średnie i duże przedsiębiorstwa. Działalność zamykały przedsiębiorstwa z krótkim stażem na rynku, bez większego doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, przedsiębiorstwa, które nie potrafiły poradzić sobie z trudną sytuacją i konkurencją. W 2012 r. nastąpiła znaczna poprawa sytuacji. Był to ostatni rok, w którym wsparcie na zakładanie nowych przedsiębiorstw w zasadzie się skończyło. W nowej perspektywie 2014-2020 będzie ono skierowane do przedsiębiorstw, które rozwijać się będą w kierunku innowacji i nowych rozwiązań technologicznych. Pomimo spowolnienia gospodarczego, dzięki wsparciu finansowemu z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w latach 2007-2013 MŚP funkcjonowały bez większych zakłóceń.

Tabela 2. Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB w latach 2007-2011

Lata	PKB	PKB wytworzony przez przedsiębiorstwa						Pozostałe
		Ogółem	Małe i średnie przedsiębiorstwa				>249	
			Razem	0-9	10-49	50-249		
2007	100,00	70,8	47,3	30,4	7,2	9,8	23,5	29,1
2009	100,00	72,3	48,4	30,4	7,9	10,1	23,9	29,3
2010	100,00	71,6	47,6	29,6	7,7	10,4	24,0	28,3
2011	100,00	71,8	47,3	29,4	7,8	10,1	24,5	28,3

Źródło: opracowanie na podstawie: [Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2012, 2013; PARP 2013].

W Polsce przedsiębiorstwa generowały w 2011 r. 71,8% PKB. W strukturze udziału w PKB przedsiębiorstw MŚP generują co drugą złotówkę (47,3%), w tym najmniejsze przedsiębiorstwa blisko co trzecią (29,4%). Udział średnich podmiotów jest trzy razy mniejszy (10,1%) niż przedsiębiorstw w grupie do dziewięciu pracujących, a małych – prawie cztery razy (7,8%). Dane z tabeli 2 potwierdzają, że od 2004 r. następował wzrost udziału w PKB dużych przedsiębiorstw, co należy ocenić pozytywnie. W przypadku MŚP ich udział w PKB waha się w zależności od koniunktury gospodarczej i trudno wskazać wyraźne tendencje. Podkreślić należy, że w badanym okresie pomimo spadku liczby przedsiębiorstw nowo powstałych i wzroście likwidowanych sektor MŚP w dalszym ciągu odgrywał znaczącą rolę w tworzeniu PKB [Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2013]. W 2011 r., pomimo spadku w porównaniu z latami poprzednimi, mikroprzedsiębiorstwa skupiały 38,86% ogółu pracujących, przedsiębiorstwa duże zaś ok. 30%. Wydaje się, że relacje te można uznać za prawidłowe, ponieważ mikroprzedsiębiorstwa, w których praca opiera się na założycielu przedsiębiorstwa i członkach jego rodziny, stanowią największy odsetek przedsiębiorstw aktywnie działających na rynku. Sektor MŚP w 2010 r. skupiał 69,89% ogółu pracujących w gospodarce narodowej, tj. o 10,67% mniej niż rok

wcześniej, co jest efektem spowolnienia gospodarczego 2009 r. i pojawiających się w związku z tym trudności w funkcjonowaniu przedsiębiorstw. W 2011 r. nastąpił dalszy spadek liczby pracujących w MŚP, gdyż w tym roku liczba likwidowanych znacznie przekroczyła liczbę zakładanych w tej grupie przedsiębiorstw, a to niewątpliwie wiąże się z likwidacją miejsc pracy (tab. 1). Podsumowując: można stwierdzić, że miejsca pracy tworzone są przede wszystkim przez mikroprzedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa duże. Łącznie tworzą one miejsca pracy dla ponad 69% pracujących ogółem w przedsiębiorstwach.

Tabela 3. Liczba pracujących i nakłady inwestycyjne w latach 2007-2011

Lata	Pracujący w procentach				
	Ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
2007	100,00	40,06	11,23	18,05	30,66
2008	100,00	39,25	12,59	17,89	30,27
2009	100,00	39,23	12,72	18,61	29,44
2010	100,00	38,37	12,91	18,61	30,11
2011	100,00	38,26	12,85	18,47	30,42
Lata	Nakłady inwestycyjne w procentach				
	Ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
2007	100,00	12,70	10,97	24,09	52,24
2008	100,00	12,68	11,84	21,77	53,71
2009	100,00	15,20	11,42	21,43	51,95
2011	100,00	17,55	11,63	20,95	49,87

Źródło: opracowanie na podstawie: [GUS 2011; Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2012, 2013; PARP 2013].

W latach 2007-2008 we wszystkich grupach przedsiębiorstw dynamika nakładów na działalność inwestycyjną przedsiębiorstw w stosunku do 2003 r. wzrastała. W tym okresie wartość nakładów inwestycyjnych dużych przedsiębiorstw była nieznacznie wyższa niż w MŚP ogółem. Szczególnie duża różnica w nakładach inwestycyjnych dużych i małych przedsiębiorstw występowała w 2008 r. – 86 mld w dużych przedsiębiorstwach (co stanowiło 53,71% ogółu nakładów inwestycyjnych) wobec 74 mld w małych i średnich przedsiębiorstwach (46,29% ogółu nakładów inwestycyjnych) – tabela 3. Od 2009 r. tendencja zaczęła się zmieniać. W tym roku zanotowano pierwsze spadki wartości nakładów w stosunku do roku poprzedniego, a kolejne zmniejszenia wielkości nakładów na inwestycje odnotowano w 2010 r. Jedynie mikroprzedsiębiorstwa i małe przedsiębiorstwa utrzymują trend wzrostu nakładów ogółem w stosunku do lat wcześniejszych. Wzrost nakładów inwestycyjnych w MŚP w 2010 r. w porównaniu z poprzednim rokiem wyniósł 3% i osiągnął poziom ponad 71 mld zł, przy 142 mld zł inwestycji całego sektora przedsiębiorstw, co może być wynikiem łatwiejszego dopasowania się do wymogów rynku i niestabilności gospodarczej. Wzrost ten spowodowany został głównie zwiększeniem nakładów inwestycyjnych w mikroprzedsiębiorstwach (o 14%) i w małych przedsiębiorstwach

(o 3%) w porównaniu z 2009 r., przy spadku dla dużych (o 5%) i średnich firm (o 4%). Należy zauważyć, że w 2010 r. po raz pierwszy od siedmiu lat nakłady inwestycyjne dużych przedsiębiorstw kształtowały się na poziomie niższym niż MŚP. Tendencje te utrzymywały się w roku 2011. Obecnie MŚP przeznaczają podobną wartość środków na działalność inwestycyjną co przedsiębiorstwa duże. W 2011 r. 50,13% nakładów inwestycyjnych było ponoszone przez MŚP i 49,87% przez przedsiębiorstwa duże. MŚP jako źródło finansowania działalności inwestycyjnej podają własne środki. Podobnie jak w poprzednich latach w 2011 r. 2/3 nakładów inwestycyjnych MŚP było finansowane środkami własnymi (65%), blisko 1/6 z kredytów i pożyczek krajowych (17%), a 10% stanowiły środki ze źródeł zagranicznych. Pozostałe źródła finansowania inwestycji miały niewielkie znaczenie [Tarnawa, Zadura-Lichota (red.) 2012]. MŚP w dalszym ciągu są bardzo ostrożne w pozyskiwaniu finansowania zewnętrznego na działalność inwestycyjną, co w warunkach spowolnienia gospodarczego wynika z przezorności i niepewności co do rozwoju sytuacji gospodarczej w najbliższych latach. Większość finansuje działalność z własnych środków, chociaż można zaobserwować nieznaczny spadek znaczenia finansowania własnego w porównaniu z 2005 r., kiedy to było ono bardzo duże. Jednak spadek ten nie przekłada się wprost na wzrost udziału kredytów w finansowaniu inwestycji. Kredyty i pożyczki krajowe jako źródło finansowania inwestycji utrzymały swoją pozycję w całym badanym okresie na niemal niezmiennym poziomie, z niewielkimi spadkami w latach 2005, 2008 i 2010. Wskazywać to może na zmniejszenie aktywności inwestycyjnej w okresach spowolnienia gospodarczego, pomimo rosnącego wsparcia ze środków publicznych i różnego rodzaju funduszy wspierających działalność inwestycyjną małych i średnich przedsiębiorstw. Obecnie ok. 70-80% MŚP nie korzysta i nie chce korzystać z zewnętrznego źródła finansowania. Różnorodne programy i dotacje na inwestycje, w tym innowacje, są dzisiaj w zasięgu MŚP. Problemem nie jest więc dostępność do środków, lecz to, czy dzięki tym środkom osiągnięty zostanie cel, jakim jest efektywność inwestycji, które mają generować dochody pozwalające na zwrot poniesionych nakładów, rozwój i funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Bez właściwego popytu na dobra, towary i usługi, które powstają dzięki inwestycjom, efekt ten nie zostanie osiągnięty. Niezależnie od tego, czy jest to duże, małe czy też średnie przedsiębiorstwo, obecnie jako główną barierę swego rozwoju wskazuje brak popytu wewnętrznego, który jest efektem spowolnienia gospodarczego. MŚP chcąc zachować swoją pozycję i konkurencyjność, zwłaszcza na rynku europejskim, muszą być wydajne, poprawiać jakość i zwiększać atrakcyjność swoich produktów. Muszą podejmować działania innowacyjne, realizować przedsięwzięcia rozwojowe. Jeśli nadal mają przyczyniać się do ożywienia polskiej gospodarki oraz gospodarki europejskiej, muszą uzyskiwać pomoc w dostępie do środków finansowania, zwłaszcza małe przedsiębiorstwa, dla których głównym obszarem działania jest rynek wewnętrzny, a otwieranie się na współpracę z zagranicą większości z nich nie jest potrzebne.

3. Zakończenie

MŚP w latach 2007-2013 funkcjonowały w bardzo niestabilnym i trudnym do przewidzenia otoczeniu. W tym okresie otrzymywały duże wsparcie ze strony polityki spójności, były przedmiotem zainteresowania ze strony Unii Europejskiej. W Polsce polityka spójności stworzyła polskim przedsiębiorcom wiele możliwości na przyspieszenie dynamicznego rozwoju ich przedsiębiorstw. W latach 2007-2013 wydano 270,2 mld zł, z czego dofinansowanie Unii Europejskiej wyniosło 191,4 mld zł. W tym okresie podpisano blisko 100 tys. umów o dofinansowanie na kwotę ok. 400 mld zł. Od początku uruchomienia programów do 27 kwietnia 2012 r. złożono 295,7 tys. poprawnych pod względem formalnym wniosków na całkowitą kwotę dofinansowania 599,2 mld zł¹. Najwięcej projektów wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw ze środków unijnych w latach 2007-2013 dotyczyło MŚP (ok. 70% wartości projektów). Dzięki temu wsparciu znacznie wzrosła liczba przedsiębiorstw w porównaniu z rokiem 2003, wzrósł też udział MŚP w nakładach inwestycyjnych. Wprawdzie w dalszym ciągu duże przedsiębiorstwa mają największy udział w poniesionych nakładach inwestycyjnych, ale należy podkreślić, że tempo tego udziału, zwłaszcza w porównaniu z rokiem 2009, maleje na korzyść MŚP. Szczególne znaczenie miało wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorstw, w których liczba pracujących jest większa niż w pozostałych grupach MŚP. Mikroprzedsiębiorstwa stanowią 95% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON. Do końca 2009 r. z funduszy strukturalnych wsparto ponad 13 tys. mikroprzedsiębiorstw [*Europejska polityka spójności...* 2009].

Polityka spójności na lata 2014-2020 będzie nadal wspierać MŚP. Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro. Na podnoszenie konkurencyjności sektorów: MŚP, rolnego oraz rybołówstwa i akwakultury przeznaczono 5327,4 mln euro [*Europejska polityka spójności...* 2009]. Wsparcie dla MŚP przewidziano również m.in. w zakresie: rozwoju produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększania zapotrzebowania na TIK, wsparcia inwestycji dotyczących poprawy jakości powietrza dla MŚP, samozatrudnienia, przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy oraz adaptacji pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian. Polscy przedsiębiorcy posiadają coraz większą wiedzę na temat wsparcia swojej działalności z programów unijnych, ale większość z nich nie zna procedur, których znajomość niezbędna jest do pozyskania odpowiedniego dofinansowania. Zbieranie dokumentacji oraz uzupełnianie wniosków przysparza wielu wątpliwości oraz pytań, chociażby co do przepisów prawnych czy niezbędnej dokumentacji konkursowej. Na rynku istnieje wiele firm, które specjalizują się w pozyskiwaniu środków na cele inwestycyjne. Wykorzystanie pomocy firmy zewnętrznej może skuteczniej uzyskać pomoc finansowej,

¹ Na podstawie informacji podanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju z dnia 28 kwietnia 2014 r.

jednakże wiele zależy od kreatywności i przedsiębiorczości samych zainteresowanych [*Europejska polityka spójności...* 2009].

Literatura

- Cieślak R., 2008, *Fundusze unijne 2007-2013. Poradnik przedsiębiorcy*, Unimex, Wrocław.
- Europejska polityka spójności w Polsce*, 2009, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/pl_pl.pdf (15.02.2015).
- GUS, 2011, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 roku*, Warszawa.
- PARP, 2013, *Raport o stanie sektora MŚP w Polsce w latach 2011-2012*, Warszawa.
- Tarnawa A., Zadura-Lichota (red.), 2012, *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2011*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Tarnawa A., Zadura-Lichota (red.), 2013, *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.

DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES DURING THE IMPLEMENTATION OF COHESION POLICY IN 2007-2013

Summary: Reinforcing factors of competitiveness of the Polish economy at national and regional level, cohesion policy in 2007-2013 aimed at improving the socio-economic and business conditions. The implementation of this objective was possible, among others, by paying particular attention to the role and importance of SMEs in achieving economic growth and employment and improving the competitiveness of the Polish economy. The aim of the study is to assess the development of SMEs in Poland, as an effect of the support of the cohesion policy in 2007-2013.

Keywords: cohesion policy, SME, development, financial support.